

Мінц М. О.,

канд. іст. наук, доцент кафедри «Спортивні дисципліни»,
e-mail: mints.m.o@gmail.com,

Конопляник О. В.,

старший викладач кафедри «Спортивні дисципліни»,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна,

Гоцуляк Т. І.,

канд. мед. наук, доцент факультету післядипломної підготовки,
ОНМУ, м. Одеса, Україна,

Гоцуляк О. В.,

лікар, М-Погорілівська ЗОСШ-інтернат, с. Мішково-Погорілове

РІВЕНЬ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ САНАТОРНОЇ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ

У системі освіти значна увага приділяється розвитку та дослідженню існуючого стану фізичного здоров'я підростаючого покоління, яке в майбутньому буде розвивати та зміцнювати країну. З цією метою державою впроваджено до виконання цілий ряд законів та нормативних актів. Важливе місце в системі освіти належить санаторним школам-інтернатам, у яких навчаються діти, що мають відхилення у здоров'ї, фізичному розвитку. Санаторні школи-інтернати здійснюють свою діяльність відповідно до законів України «Про загальну середню освіту» та комплексу законів, виходячи зі стандартів освіти. Метою санаторної школи-інтернату є збереження і підвищення рівня здоров'я учнів, формування в них навичок здорового способу життя.

Ключові слова: санаторна школа-інтернат; здоров'я учнів; спеціальна медична група; фізичне виховання; фізичний розвиток; освіта.

Актуальність. Зважаючи на те, що постійно зростають потреби суспільства у здоровій та сильній нації урядом України здійснюється цільова програма заходів, спрямованих на формування здорового покоління молоді. Здоров'я громадян значною мірою впливає суспільні процеси і результати економічного, соціального і культурного розвитку країни, демографічну ситуацію і стан національної безпеки, і є важливим соціальним критерієм ступеню розвитку і благополуччя суспільства. На жаль, сьогодні Україна має найвищий у Європі рівень природного спаду населення, що веде швидкими темпами до депопуляції [6]. Доцільно відмітити, що 22 % населення України вневні, що у них поганий стан здоров'я, а у 7 % дуже поганий, що є негативним фактором розвитку суспільства. Тому надзвичайно важливо зберегти та зміцнити стан здоров'я молоді та дітей. Відповідно до цього Міністерство молоді та спорту України розробило і впровадило до життя «Тести і нормативи для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» з метою вивчення фізичного стану та здоров'я школярів віком від 10 до 17 років включно [2]. Згідно з цією постановою відбувається щорічне тестування учнів шкіл з фізичного виховання з метою перевірки стану їх фізичної підготовленості та фізичного здоров'я.

Важлива роль у збереженні та підтримці нормального та задовільного стану здоров'я дітей належить санаторним школам-інтернатам, у яких державою на

належному рівні створено умови для навчання та лікування дітей, формування у них навичок здорового способу життя. Діяльність школи-інтернату організована на основі статуту, у якому записано, що «санаторна школа-інтернат забезпечує реалізацію права дітей, ...які потребують тривалого лікування та реабілітації, соціальної допомоги, на здобуття повної середньої освіти» (Статут школи-інтернату).

Із цією метою в державі розроблені та впроваджені до життя цілий ряд законів та законодавчих актів: Закон України «Про освіту осіб з обмеженими можливостями здоров'я», Закон України «Про охорону дитинства» (від 26 квітня 2001 року за № 2402-111) (Ст. 26), «Захист прав дітей-інвалідів та дітей з вадами розумового або фізичного розвитку», Положення про загальноосвітню школу-інтернат, затвердженого наказом Міносвіти і науки України від 12 червня 2003 року № 263 та інших нормативних документів.

Ця важлива проблема стала предметом дослідження ряду вчених лікарів, вчителів, спеціалістів у галузі фізичного виховання і спорту: Канішевська Л. В. (підготовка учнів інтернатних закладів до життєдіяльності у відкритому суспільстві), Гордієнко Н. (роль соціологічних досліджень в оцінці діяльності шкіл-інтернатів), Суріна Т. В. (оздоровча школа-інтернат як виховна організація), Бикова В. П. (організація навчально-виховного і оздоровчого процесів у загальноосвітній санаторній школі-інтернаті) та ін. [1].

Але незважаючи на цілий ряд наукових праць із цієї тематики, проблема дослідження стану здоров'я та фізичного розвитку учнів санаторної школи-інтернату залишається актуальною.

Мета дослідження: дослідити та проаналізувати стан здоров'я та рівень фізичного розвитку учнів санаторної школи-інтернату.

Викладення основного матеріалу. Головним завданням санаторної школи-інтернату є реалізація права дітей, які потребують тривалого лікування та реабілітації, на отримання середньої освіти, відновлення і зміцнення здоров'я, здійснення кваліфікованої медико-психолого-педагогічної допомоги. Санаторна школа-інтернат здійснює свою діяльність відповідно до законів України «Про загальну середню освіту» та комплексу законів, виходячи зі стандартів освіти. Метою санаторної школи-інтернату є збереження і підвищення рівня здоров'я учнів, формування здорового способу життя, готовності до подолання труднощів життя. Мета реалізується через такі завдання:

- виховання потреби і умінь самостійно займатися фізичною культурою і спортом;
- розширення функціональних можливостей організму й укріплення здоров'я;
- розвиток рухливих якостей;
- формування культури здорового способу життя учнів як у навчальний, так і позаурочний час;
- формування особистісно-ціннісного ставлення до здоров'я та усвідомленої потреби у здоровому способі життя [9].

На думку Павла Хобзея, «санаторні школи-інтернати – це єдиний тип закладу загальної середньої освіти, де діти можуть поєднувати реабілітацію з навчанням» [4]. У санаторній школі-інтернаті одночасно працюють медичні та педагогічні працівники. У школі передбачено режим подовженого дня, що дає кожній дитині можливість і підтримувати здоров'я, і набувати потрібні знання та компетентності».

Санаторні школи забезпечують навчання дітей із такими видами захворювань, як сколіоз, цукровий діабет, малі та неактивні форми туберкульозу, захворювання серцево-судинної системи, психоневрологічні захворювання, хронічні неспецифічні захворювання органів дихання та травлення [4]. Отже, одним із завдань держави є турбота про здоров'я громадян, у першу чергу про здоров'я підростаючих поколінь [7]. Гранична наповнюваність класів у санаторних школах – 20 учнів. Тривалість уроку – залежно від класу – від 35 до 45 хвилин, а в окремих індивідуальних чи групових заняттях – 20 та 40 хвилин відповідно. Для кожного з видів шкіл відповідно до захворювань їх вихованців прописано особливості організації навчання та лікування [4]. У даному випадку тривалість уроку за встановленим режимом роботи школи-інтернату складає 40 хв.

Термін перебування дитини в інтернаті санаторної школи встановлюється індивідуально за лікарським призначенням. Учні санаторних шкіл вчаться за індивідуальним підходом та в оздоровчо-щадному режимі. Його визначає медико-педагогічна комісія закладу, яка моніторить стан здоров'я та особливості розвитку кожної дитини [8].

У процесі соціологічного панельного дослідження рівня фізичного розвитку учнів Мішково-Погорілівської санаторної школи-інтернату I–III ступенів було встановлено наступне. У дослідженні прийняли участь учні одинадцятого випускного класу школи (загалом 12 дітей, 6 хлопців та 6 дівчат), як такі, що закінчують повний курс навчання в санаторній школі і мають певний фізичний розвиток, процес який формувався та регулярно простежувався медико-педагогічними працівниками навчального закладу. Період дослідження тривав два роки і показав наступні результати. Так, рівень фізичного розвитку вище середнього рівня має один хлопець, десять дітей мають середній рівень, що є позитивним результатом. Нижче середнього рівня фізичного розвитку має лише одна дівчина. За медичними показниками вісім учнів віднесені до 3-ї групи здоров'я (супутні хронічні захворювання в стадії компенсації), четверо до 2-ї групи (функціональні розлади). Загалом усі учні школи-інтернату віднесені до спеціальної медичної групи.

Аналізуючи антропометричні показники, доцільно відмітити їхні позитивні характеристики. Порівняно з цим же періодом минулого року у дівчат вага тіла зросла від 1 до 5 кг. Лише одна учениця втратила вагу з 59,5 до 55,5 кг. Хлопці додали у вазі тіла від 3,5 до 12 кг, що є хорошим показником. За рік спостерігається значна прибавка у зрості хлопців від 2 до 15 см. У дівчат цей показник відповідно від 1 до 5 см.

Для оцінки працездатності серця при фізичному навантаженні лікарі школи-інтернату використовують пробу Руф'є. Існують прямі і непрямі, прості і складні методи визначення РВС. До числа простих і непрямих методів визначення РВС відносять функціональну пробу Руф'є і її модифікацію – пробу Руф'є-Діксона, у яких використовуються значення частоти серцевого скорочень у різні за часом періоди відновлення після відносно невеликих навантажень.

У випробуваного учня, що знаходиться в положенні лежачи на спині протягом 5 хв, визначають число пульсацій за 15 с, потім протягом 45 с випробування виконує 30 присідань. Після закінчення навантаження випробуваний лягає, і у нього знову підраховується число пульсацій за перші 15 с, а потім – за останні 15 с з першої хвилини періоду відновлення.

Результати оцінюються за величиною індексу від 0 до 15:

- менше 3 – хороша працездатність;
- 3–6 – середня;
- 7–9 – задовільна;
- 10–14 – погана (середня серцева недостатність);
- 15 і вище – сильна серцева недостатність [5].

У попередньому році дослідження показник Руф'є мав такі позначки: хорошої і середньої працездатності в учнів не спостерігалось. Задовільна працездатність мала місце у восьми учнів, погана у трьох хлопців та однієї дівчини. Через рік результати дослідження показали, що показник Руф'є дещо зріс. Так, двоє учнів уже мають середній рівень працездатності, 5 – задовільний, двоє – поганий (середня серцева недостатність), два учні мають показники від 14,8 до 15,8, що свідчить про сильну серцеву недостатність. У двох дітей, у яких спостерігається сильна серцева недоста-

тність ЧСС відповідно має показники 92-136-112 та 92-136-112 та дещо знижений тиск 90/60 мм рс, що є ознакою низького рівня фізичного розвитку.

Крім того, у процесі контент-аналізу попутно були використані та проаналізовані особисті медичні документи обстеження всіх учнів школи-інтернату. У навчальному закладі на період дослідження навчалися 341 учнів. Усі вони віднесені до спеціальної медичної групи. Стосовно гармонійного рівня фізичного розвитку то 182 учня мали середній рівень, 75 вище середнього, 16 високий, і лише 31 нижче середнього. Відповідно індекс Руф'є мав такі показники: хороший – 50 дітей, середній – 221 дитина, задовільний – 66, низький – 3 дітей, що в цілому є позитивним результатом.

Фізичне виховання у школі-інтернаті санаторного типу базується на відповідних документах та навчальній програмі з фізичного виховання. Система організації уроків з фізкультури враховує медичні показники здоров'я дітей та рекомендації лікарів. На уро-

ках з фізичної культури оцінок учням не виставляється. Фізичне навантаження має щадний характер, активно ведеться індивідуальна робота з учнями на основі рекомендацій лікарів та під їхнім контролем.

Висновки: Рівень фізичного розвитку учнів санаторної школи-інтернату певною мірою відповідає вимогам суспільства, щодо збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління. На момент дослідження більшість учнів має середній вище середнього та високий рівні здоров'я, що є позитивним показником фізичного розвитку дітей. Крім того, спостерігається стійка тенденція до покращення здоров'я дітей в цілому та зміцнення їх фізично. Про це свідчить індекс Руф'є. Регулярні медичні спостереження, дослідження та організаційні заходи спрямовані на подальшу роботу по забезпеченню якісного лікування дітей, профілактики різного роду захворювань дітей санаторної школи-інтернату дають у висновку позитивні результати.

Список використаних джерел

1. Библиотека авторефератов и диссертаций по педагогике [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-01/dissertaciya-organizatsiya-uchebno-vospitatelnogo-i-ozdorovitel'nogo-protssesov-v-obscheobrazovatel'noy-sanatornoy-shkole-internate#ixzz5eqrgpQFJ>.
2. Міністерства молоді та спорту України. Затверджено Наказ Міністерства молоді та спорту України 15.12.2016 № 4665 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0195-17>.
3. Положення про санаторну школу-інтернат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2584610-urad-shvaliv-polozenna-pro-sanatornu-skolu.html>.
4. Положення про санаторну школу-інтернат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2584610-urad-shvaliv-polozenna-pro-sanatornu-skolu.html>.
5. Проба Руфье-Диксона [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki/>.
6. Стан здоров'я населення України залишається незадовільним [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.likar.info/zdorovye-vsey-semyi/news-19482-stan-zdorov-ya-naseleण्या-ukrayini-zalishayetsya-nezadovolnim/> Likar.info.
7. Сурнина Т. В. Оздоровительная школа-интернат как воспитательная организация : Монография / Т. В. Сурнина. – М : МСЭИ, 2014. – 204 с.
8. Уряд ухвалив нове положення про санаторну школу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nus.org.ua/news/uryad-uhvalyv-nove-polozhennya-pro-sanatornu-shkolu/>.
9. Формування в учнів здорового способу життя на підставі здоров'язберігаючих та інтерактивних технологій. Кароліно-Бугазька загальноосвітня санаторна школа-інтернат I–II ступенів : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://karolbuga.zinternat.od.sch.in.ua/metodichna_robota/pedradi/formuvannya_v_uchniv_kuljturi/.

Н. А. Минц, А. В. Гоцуляк, Т. И. Гоцуляк, О. В. Конопляник,
ЧНУ ім. Петра Могили, г. Николаев, Украина

УРОВЕНЬ ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УЧАЩИХСЯ САНАТОРНОЙ ШКОЛЫ-ИНТЕРНАТА

В системе образования значительное внимание уделяется развитию и исследованию существующего состояния физического здоровья подрастающего поколения, которое в будущем будет развивать и укреплять страну. С этой целью государством разработано и внедрено к выполнению целый ряд законов и нормативных актов. Важное место в системе образования принадлежит санаторным школам-интернатам, в которых обучаются дети, имеющие отклонения в здоровье, физическом развитии. Санаторные школы-интернаты осуществляют свою деятельность в соответствии с законами Украины «Об общем среднем образовании» и комплексе законов исходя из стандартов образования. Целью санаторной школы-интерната является сохранение и повышение уровня здоровья учащихся, формирование у них навыков здорового образа жизни.

Ключевые слова: санаторная школа-интернат; здоровье учащихся; специальная медицинская группа; физическое воспитание; физическое развитие; образование.

M. Mints, O. Gotsulyak, T. Gotsulyak, O. Konoplyanik,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

LEVEL OF PHYSICAL DEVELOPMENT OF PUPILS OF SANATORIUM BOARDING SCHOOL

In the system of public education, much attention is paid to the development and study of the existing state of physical health of the younger generation, which in future the government will develop and strengthen the country. To this end, the state has implemented a number of laws and regulations. An important place in the education system belongs to sanatorium boarding schools,

where children with disabilities in health and physical development are taught. Sanatorium boarding schools operate in accordance with the laws of Ukraine «about General secondary education» and a set of laws based on the standards of education. The purpose of the sanatorium boarding school is to maintain and improve the health of students, the formation of their healthy lifestyle skills.

Key words: *sanatorium boarding school; health of students; special medical group; physical education; physical development; education.*

Рецензенти: **Шерстюк Л. В.**, канд. пед. наук, доцент, ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна;
Болюбаш Н. М., канд. пед. наук, доцент, ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

© Мінц М. О., Конопляник О. В.,
Гоцуляк Т. І., Гоцуляк О. В., 2018

Дата надходження статті до редколегії 03.12.2018